

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Мартин Канушев

Департамент „Философия и социология“, Нов български университет

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата,
докторска програма Социология

Автор: Свитлана Вячеславовна Петкова

Тема: *Тяло и субективност в Ню Ейдж*

Научен ръководител: проф. д-р Годор Христов Дечев, катедра „Социология и науки за човека“, Пловдивски университет „Пайсий Хилендарски“.

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-1995 от 28.11.2022 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: *Тяло и субективност в Ню Ейдж* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма Социология. Автор на дисертационния труд е Свитлана Вячеславовна Петкова – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Социология и науки за човека“ с научен ръководител проф. д-р Годор Христов Дечев, Пловдивски университет „Пайсий Хилендарски“.

Представеният от Свитлана Вячеславовна Петкова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

- ✓ Молба до Ректора за откриване на процедура за защита на дисертационен труд;
- ✓ Автобиография в европейски формат;
- ✓ Протокол от катедрения съвет за предварително обсъждане на дисертационния труд;
- ✓ Дисертационен труд;
- ✓ Автореферат;
- ✓ Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- ✓ Справка за спазване на минималните национални изисквания;
- ✓ Списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- ✓ Копия на научните публикации по темата на дисертацията;
- ✓ Комплект на всички документи на хартиен носител;
- ✓ Комплект на всички документи на електронен носител.

Докторантката е приложила шест броя статии по темата на дисертацията, публикувани на български език в сборници с доклади от национални и международни научни конференции.

От представената автобиография еднозначно се откроява значимият практически опит на докторанката в полето на лечебните терапии, йога философията и педагогическата дейност с аналитичен фокус върху страданието, дисфункционалността и болестта, а също и нейният, все още неконсистентен и незавършен, но ускорено развиващ се теоретичен опит в областта на социология на тялото и духовността, социология на религията и вярата, социоанализата и науките са човека. Тази, макар и дисбалансирана ситуация между теоретично знание и емпирично наблюдение, подчинена на единна методологическа стратегия би трябвало да доведе до успешното замисляне, разработване, структуриране, написване и публична защита на дисертационен труд на тема: *Тяло и субективност в Ню Ейдж*.

2. Актуалност на тематиката

Социалният проблем, за съжаление останал в дисертационния труд без строга и точна дефиниция – системата от отношения между тяло и субективност в Ню Ейдж – е актуален както за съвременното глобално общество, така и за съвременната българска социология. Но отсъствието на прецизно формулиран и последователно конкретизиран социален проблем превръща логическата организация на това докторантско изследване в съвкупност от няколко проблемни ядра: първо, какво представлява възприятието на Новата епоха за тялото на човека в контекста на разбирането на санкхя йога за петте човешки тела и по какъв начин се конституира субективната телесност в полето на духа; второ, кои са основните социални характеристики на Поколението Шанс и как изградените устойчиви генерационни модели се индивидуализират в телесните биографии на негови представители; и трето, що е Major event на живота и защо безпрецедентните събития с излъчваща сила, пораждайки нови базисни потребности и преначертавайки жизнените траектории, довеждат до личностни реализации на успешно самонаследяване чрез субективно търсене и откриване на Кой идентичност. Оттук и прекалено общото и недиференцирано определение на обекта на изследване: „мисленето за тялото сред членовете на едно поколение, търсещо духовност, която не може да бъде сведена до определено вероизповедание“, което предопределя и разнопосочността на основната цел на докторантското изследване: да бъде описано „как схващанията им за тялото се променят под въздействието на духовни практики и как видоизменените схващания за тялото оказват въздействие върху тяхното конституиране като етически субекти, на самонаследяването им и как се отразява на биографичното *illusio*“ (с. 10).

3. Познаване на проблема

Проблемът за човешкото тяло в съвременните хуманитарни науки е много сложен, многопластов и разнопосочен, особено средище на напрежение и конфликт между различни

познавателни дискурси, с лъкатушеща и вълнообразна теоретична история. Докторантката познава философското и социологическото творчество на редица ключови мислители в това изследователско поле, но преди всичко и познава основополагащите интерпретации от страна на водещи представители на българската традиция по социоанализа.

Проблемът за субективността, освен огромния брой взаимоизключващи се философски рефлексии, наслоили се последователно върху него през вековете, представлява в глобалния научен контекст противоречив център на парадигмален сблъсък на множество, включително и несъизмерими, епистемологични дискурси. Докторантката познава една важна и неотменима, но сравнително минимална част от теоретичната история на проблема за субективността, а също и от неговите актуални проекции в съвременните академични дебати.

Проблемът за Ню Ейдж, проблемът за възникването и утвърждаването на Новата епоха на свръхмодерността изправя хуманитарните науки пред неподозирани предизвикателства, които ускорено преначертават легитимните познавателни, парадигмални и дисциплинарни граници между науките за човека. Докторантката познава относително добре философията, логиката и историята на ключови идеи за изграждане на нова универсална човешка духовност, както и пътищата и траекториите на техния интензивен пренос в постсъветската, респективно българската поскомунистическа реалност: ключ към раждането на социология на духовността.

4. Методика на изследването

От методологическа гледна точка в дисертационния труд е налице неколkokратно заявената претенция, че той има интердисциплинарен характер, непосредствено произхождащ от спецификата на академичната подготовка на докторантката в качеството ѝ на клиничен социоаналитик. Но между методологическите перспективи на кои конкретно науки за човека е конституиран, за да бъде приложен подобен качествен подход, така и не става напълно ясно: за социология на религиите, съчетана със социология на новите религиозни движения, за източна философия, допълнена от социология на тялото и духовността, за психология на развитието, надградена с психопатология, за екзистенциална философия, комбинирана с разбираща социология или за феноменологична социология, коригирана от социоанализа. Или, може би, за всички тях в незавършващо единство.

От методическа гледна точка дисертационният труд повдига повече важни въпроси, отколкото предлага аргументирани и обосновани отговори. По какъв начин е конструирана, координирана и синхронизирана хетерогенната съвкупност от техники за събиране, анализ и интерпретация на емпирични данни, използвани при теренните изследвания не е очевидно. Всекидневни срещи и свободни разговори, пряко или включено наблюдение и аналитично слушане, неklasически експерименти и неструктурирани дълбочинни интервюта, групови дискусии и моделиране на ситуации, тематични семинари и методични питання, изследване на случаи и анализ на казуси, биографични наративи и истории на живота, автобиографични

данни и събитийни факти, проучване на социални мрежи и интерпретативен анализ, асистирана самоанализа и социоаналитично описание: как се хомогенизират всички те в консистентен изследователски инструментариум остава въпрос без отговор.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Съдържателната композиция на дисертационния труд отговаря, но не изчерпателно, на научните критерии и процедурните правила за проектиране, провеждане и представяне на подобна академична работа. Да, той съдържа съществена част от необходимите елементи на едно професионално реализирано социологическо изследване: отвъд формалната структура на труда с обем от 208 страници (предговор, шест глави, заключение и библиография, включваща 229 заглавия на български, руски и английски език) откриваме социален проблем, научен предмет, цели и задачи, теоретична рамка, термини и понятия, методика на изследването и очаквани резултати. Но той не съдържа ключови раздели за: методологията на изследването, в който се аргументира начина на изграждане и приложение на интердисциплинарния подход; работна/и хипотези, които са емпирично верифицирани в самото изследване и социологически инструментариум, където са обосновани използваните социоаналитични техники за качествен анализ, тълкуване, интерпретация, обобщения и заключения. Особено значимо е отсъствието на „междинни равносметки“, които не само да консолидират постигнатите във всяка глава резултати, но и да трасират предстоящите логически ходове на социологическия анализ.

Научните приноси, формулирани в автореферата, достоверно отразяват действителните постижения на дисертационни труд. Изключение представляват първият принос, от който не става ясно кои точно „аспекти на телесността се повдигат за първи път в България в контекста на социоаналитичната перспектива“, както и осмият принос, който не дава отговор на въпроса кои са „факторите, благодарение на които събитие с излъчваща сила се откроява като момент на промяната и рефлексивното обръщане навътре към субективните въпроси на вярата“ (с. 24).

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантката е приложила шест публикации на български език: всички те, пряко или косвено, са тематично свързани с проблемно-предметната област на дисертационния труд. Не съществува съмнение относно тяхното авторство: те са лично дело на докторантката. Същата констатация е валидна по отношение на дисертационния труд: въпреки че последователно и неотклонно се ръководи от методологическите, теоретичните и емпиричните научни приноси на българската школа по социализацията на самоснасяването, той е оригинално творение.

7. Автореферат

Авторефератът, създаден и представен от докторантката структурно, съдържателно и аргументативно възпроизвежда изследователската логика, основните резултати и ключовите

заклучения на дисертационния труд. Той е изработен според нормативните изисквания на релевантните правилници, българската научна традиция и съвременната академична практика.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Бих желал да поставя три важни въпроса, на които според мен докторантката в своята публичната защита е задължително да отговори и то по убедителен начин.

Първо, каква е съвкупността от познавателни връзки между разбирането на М. Вебер за „разомагьосването на света“ и на понятието на Р. Чиприани за „дифузна религия“ спрямо социално-историческите особености на българската посткомунистическа реалност?

Второ, какви са разграничителните линии между различните модуси на човешката телесност: например, между „телесна схема“, „телесен перформатив“, „телесен капитал“, „телесна концепция“, „телесна история“, „телесна биография“?

Трето, кои са референтните области на понятията „индивид“, „субект“ и „личност“, респективно на „индивидуалност“, „субективност“ и „самоличност“ или пък на производните от тях: „самоидентичност“, „субективна идентичност“ и „личностна идентичност“?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа* научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на *всички изисквания* на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Свитлана Вячеславовна Петкова *притежава* теоретични знания и професионални умения по специалност Социология като *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Давам *положителна оценка* на проведеното изследване, представено от дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и *предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Свитлана Вячеславовна Петкова в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата, докторска програма Социология.

5 февруари 2023 г.

София

проф. д-р Мартин Канушев